

Methodeanalyse van de leerlijn stellen in taalmethode: Taal op maat

Uitgeverij en website
Wolters-Noordhoff, Houten
030 – 638 34 41
www.woltersnoordhoff.nl
www.taalopmaat.nl

Eerste uitgave
2003

Verhouding leerlijnen

Vanaf 2e helft groep 4, 2 lessen per domein.

- Spreken en luisteren 25%
- Woordenschat 25%
- Stellen 25%
- Taalbeschouwing 25%

Tijd voor schrijflessen

Twee lessen van 45 minuten per thema.

16 thema's x 2 lessen = 32 lessen per jaar.

32 x 45 minuten = 24 uur

Totaal: 120 uur per jaar schrijfles voor de groepen 4 t/m 8

Tekstsoorten bij schrijven

- verhaal
- brief
- verslag
- interview
- gedicht
- stripverhaal
- beschrijving
- boodschappenlijstje
- bibliotheekkaart

- bedankbriefje
- dialoog
- recept
- woordschilderij
- klassenwoordenboek
- betoog
- flaptekst
- groepsverhaal

Typering van de schrijfles

In de leerkrachtgebonden les oefenen de leerlingen een aantal deelvaardigheden, zoals het verzamelen en rangschikken van materiaal, het rijker maken van zinnen enz. In de les Zelfstandig werken maken zij dan meestal een eindproduct waarbij zij de aangeleerde vaardigheden moeten toepassen.

Toets

Geen toetsen.

Het schrijfproces in Taal op maat

Scores

Nooit - zelden – soms – meestal - altijd

	Score	Toelichting
Oriëntatie op de schrijfoopdracht		
Eén schrijfonderwerp	Meestal	
Verkennen van het onderwerp	Meestal	Er is maar beperkt aandacht voor de verkenning.
Nadruk op doel en publiek	Meestal	
Nadruk op tekstsoort	Altijd	
De schrijfoopdracht		
Duidelijke criteria waaraan de tekst moet voldoen	Soms	
Functioneel en betekenisvol	Soms	In de projectweken is de opdracht functioneel.
Voldoende tijd om de schrijfcyclus te doorlopen	Soms	In de hogere groepen wordt vaak twee lessen aan dezelfde tekst gewerkt ('Soms' is dus niet helemaal correct).
Differentiatie naar belangstelling	Nooit	
Differentiatie naar niveau (in de opdracht)	Nooit	
Hulp tijdens het schrijven		
Inhoudelijke aanwijzingen voor de leerkracht om hulp bij het schrijven te bieden	Nooit	
Mogelijkheden om samen te werken	Zelden	

Methodeanalyse Taal Actief

Schrijfwijzer ter ondersteuning	Meestal	Taal op maat heeft een stelschema.
Hulp bij het maken van een schrijfplan	Soms	In enkele lessen is specifieke aandacht voor het maken van het schrijfplan.
Afschrijven van een bestaande tekst	Zelden	Soms wordt de suggestie gegeven les 4 en 8 aan elkaar te koppelen.
Mogelijkheden voor de leerling om te verwoorden wat hij wil schrijven	Soms	Soms is hiervoor klassikale aandacht.
Bespreken & herschrijven teksten		
Een tekstbespreking	Zelden	
Mogelijkheden om de tekst te verbeteren	Soms	Vooral in de hogere groepen is hiervoor aandacht ('Soms' klopt dus niet helemaal).
Verzorgen & publiceren teksten		
Mogelijkheden voor de leerling om de tekst te verzorgen	Meestal	Meestal, als stap in het stelschema.
De tekst wordt gepubliceerd.	Soms	Uitsluitend in de projectweken.

Toelichting en advies

Toelichting

De analyse van Taal op maat is verricht op basis van een fasenmodel dat is ontwikkeld door Kouwenberg & Hoogeveen (2007)

Effectief model voor het schrijfonderwijs

Leerkracht & leerling:

1. Oriëntatie op schrijfpdracht: onderwerp, doel, publiek en tekstsoort bespreken
2. Schrijfpdracht
3. Hulp tijdens het schrijven
4. Bespreken en herschrijven teksten
5. Verzorgen en publiceren van teksten

Oriënteren, schrijven en reflecteren in een cyclisch proces

Methodeanalyse Taal Actief

Door deze fasen in het schrijfonderwijs terug te laten komen, leer je leerlingen het cyclische schrijfproces en leer je ze strategische schrijvers te worden

Oriëntatie

Als leerlingen meer informatie hebben over het onderwerp waarover ze moeten schrijven, hebben ze minder moeite met het bedenken van de inhoud van hun tekst.

Schrijfpdracht

Een duidelijke opdracht waarin wordt aangegeven waar de te schrijven tekst aan moet voldoen en voor wie de tekst geschreven wordt.

Schrijven en hulp geven tijdens het schrijven

Vaak helpt het leerlingen om eerst mondeling te verwoorden wat ze willen opschrijven. Vervolgens kan de leerkracht of een leerling helpen om deze gedachten goed op papier (of computer) te zetten.

Bespreken en herschrijven van de tekst

De leerlingen lezen elkaars teksten en geven elkaar suggesties voor verbetering van de tekst.

Verzorgen en publiceren

Als een tekst daadwerkelijk door anderen gelezen wordt, is het voor leerlingen duidelijk dat de tekst geen spelfouten mag bevatten en dat ook de lay-out goed moet zijn.

Advies om meer te halen uit de methode Taal op maat.

In je voorbereiding

1. Kies voor één schrijfonderwerp

In de methode vind je meestal één onderwerp waarover geschreven moet worden. Dat is gunstig.

2. Maak de opdracht functioneel

Kijk of je mogelijkheden ziet om het schrijven functioneel te maken. Bijvoorbeeld door een brief of e-mail écht te verzenden, door een thematisch boekje te maken van de verhalen, of door een tekst in de schoolkrant te publiceren. Maak een weblog voor de eigen klas. Kies voor realistische opdrachten.

3. Neem de tijd

Voor een schrijfles is maar 45 minuten gepland, maar soms moeten er binnen een les verschillende teksten geschreven worden. Kies de beste schrijfpdracht uit en neem daar royaal de tijd voor. Laat de andere schrijfles van het thema vervallen. Op die manier kunnen leerlingen de gehele schrijfcyclus doorlopen.

4. Kijk naar mogelijkheden om leerlingen samen te laten werken

Omdat leerlingen veel van elkaar leren en elkaar aan het denken kunnen zetten is het belangrijk om ze in het schrijfproces regelmatig samen te laten werken. Bijvoorbeeld tijdens het verkennen van het onderwerp, het maken van een schrijfplan, het verwoorden van wat ze willen vertellen, of bij het reviseren.

In je les

1. Verken het onderwerp met de leerlingen

Taal op maat besteedt hier niet veel aandacht aan. Als je weinig weet van het onderwerp, kun je er ook niet goed over schrijven. Het is dan ook belangrijk om met de leerlingen het onderwerp goed voor te bespreken. Een woordweb kan de belangrijkste aspecten mooi in beeld brengen.

2. Maak duidelijk wat het publiek van de tekst is en wat het doel is

Een tekst wordt sterk als je het publiek en doel van de tekst in acht neemt en de tekst daarop aanpast.

3. Geef duidelijke criteria bij de schrijfpdracht

Het geeft leerlingen richting als je de schrijfpdracht concreet maakt. Bovendien maken deze criteria het je gemakkelijk om feedback te geven. Stel niet alleen technische eisen, zoals hoofdlettergebruik en interpunctie, maar vooral ook inhoudelijke eisen.

4. Een schrijfplan maken is een belangrijke stap

Je kunt leerlingen hiervoor bijvoorbeeld het Vraag-Antwoord-Detailschema in laten vullen (Brouwer, 2004):

Er is een onlosmakelijk verband tussen schrijven en begrijpend lezen. In een tekst beantwoordt de schrijver vragen: een hoofdvraag en deelvragen. Een goede lezer ziet dat vaak automatisch en gebruikt die kennis bij het lezen, maar ook bij het opslaan van de gelezen informatie. De structuur die de schrijver kiest, is voor de lezer een kapstok voor tekstbegrip.

Methodeanalyse Taal Actief

Door de lezer een Vraag-Antwoord-Detailschema te laten maken of te laten aanvullen, oefent hij om teksten gestructureerd te lezen. Het omgekeerde is het geval bij het schrijven van een tekst.

Voorbeeld

Vraag	Antwoord	Details
Hoe heet de meest noordelijke plek op aarde?	<i>de Noordpool</i>	<i>waar alle noord- en zuidlijnen op de globe samenkomen</i>
Wat tref je daar aan?	<i>een sneeuwvlakte</i>	<i>de zee is bedekt met ijs er is geen duidelijk middelpunt</i>
Wie was de eerste persoon die deze plek bereikte?	<i>Matthew Hanson</i>	<i>hij was ontdekkingsreiziger</i>

Het mooiste is om de leerlingen in tweetallen hun schrijfplan te laten bespreken of bedenken.

5. Laat leerlingen hun tekst verwoorden

Geef ruimte aan leerlingen om eerst mondeling te verwoorden wat ze willen gaan schrijven.

6. Doe altijd een tekstbespreking

In die tekstbespreking evalueer je de teksten aan de hand van de criteria die je aan de schrijfpdracht hebt gesteld. Leerlingen kunnen hun tekst voorlezen of je kunt het digibord gebruiken. Je kunt zelf feedback geven, maar laat vooral ook de leerlingen zelf feedback geven aan de schrijver.

7. Geef gelegenheid om de tekst te reviseren

In de tekstbespreking hebben leerlingen ideeën opgedaan om hun tekst te verbeteren, dus hoort dat verbeteren er natuurlijk ook bij.

8. Publiceer!

Zoek naar mogelijkheden om de geschreven teksten te publiceren. Een tekst is pas af als deze gelezen is! Met name sociale media zijn hiervoor heel geschikt. Je kunt denken aan een blog van de klas, een klassenmail of een Facebook/Hyvespagina van de klas.

Algemene adviezen

1. Stimuleren van schrijven is belangrijker dan het eindproduct, zeker voor de jonge leerlingen.
2. Schrijven is voor deze jonge leerlingen een nieuwe en moeizame activiteit, waaraan niet direct hoge eisen gesteld moeten worden.
3. Schrijfpdrachten moeten ingebed zijn in een rijke context die elke leerling houvast geeft om de eigen gedachten op papier te zetten: contextualisering.
4. Een geschikte werkvorm voor het nabespreken van teksten is de klassikale tekstbespreking, waarbij teksten van leerlingen (geprojecteerd op een scherm, of geschreven op een schoolbord) verbeterd worden.

Algemene adviezen gebaseerd op onderzoek

1. (Nederlands) onderzoek heeft aangetoond dat er een samenhang is tussen plannings- en reviseervaardigheden van leerlingen en de kwaliteit van teksten. Ook strategieën als ideeën genereren aan het begin van het schrijfproces en het regelmatig herlezen van de tekst tijdens het schrijven hangen positief samen met de tekstkwaliteit (Bonset en Hoogeveen 2007, pag. 25 en 53).
2. Uit buitenlands onderzoek naar het effect van het schrijfonderwijs op teksten van leerlingen blijkt dat specifieke instructie een positieve bijdrage heeft op de schrijfvaardigheid van leerlingen (Graham & Perrin 2007). In het algemeen gaat het om instructie in schrijfstrategieën voor het plannen van de schrijftaak en voor het reviseren van teksten.

Methodeanalyse Taal Actief

3. Naast instructie in strategieën hebben o.a. ook samenvattingen maken, hulp krijgen van klasgenoten, schrijven met focus (schrijven met concreet omschreven schrijfdoelen) en gerichte feedback ontvangen een positief effect op de schrijfvaardigheid (Gelderen, van A. 2011).
4. Leraren die zich bij de ondersteuning aan leerlingen vooral richten op de communicatieve aspecten van teksten (sluit de inhoud aan bij het doel en is de tekst ook gericht op 'het publiek' waar de tekst voor bedoeld is), bereiken meer dan leraren die vooral aandacht besteden aan de vormaspecten (spelling en stijl) van teksten. Leerlingen profiteren meer van leraren die eenduidige schrijftaken geven, die stevige inhoudelijke ondersteuning geven en die gerichte feedback verzorgen (Verheyden, 2010).
5. Uit het onderzoek van Verheyden bleek bovendien dat leerlingen baat hebben bij het mondeling voorbereiden van schrijfp opdrachten en het hardop denkend zinnen formuleren.
6. Actieve betrokkenheid van de leerlingen alleen blijkt volgens dit onderzoek geen voldoende voorwaarde voor ontwikkeling van de schrijfvaardigheid. De interactie (inhoudelijke kwaliteit, mate van responsiviteit) met de leraar naar aanleiding van de inbreng van de leerlingen is belangrijker.

Colofon

Deze analyse is een coproductie van Miriam Krijnsen (BCO Onderwijsadvies), Joop Stoeldraijer (Edux Onderwijsadvies) en Femke Klomp (Marant | Adviseurs in leren & ontwikkeling).

KKDTK2610

© Buiten het downloaden zijn alle rechten op dit product voorbehouden aan:

Postbus 556, 2501 CN Den Haag
e-mail: secretariaat@schoolaanzet.nl
www.schoolaanzet.nl

KWALITEITSKAART

november 2012